

Ku ngeniwa hi chefu:

Chati ya Malawulelo ya le

Masungulweni na loko u nga si Ya

Exibedhlele

Riqingho ro Pfuna hi Vuxokoxoko bya swa Chefu
ra Kapa-Vupeladyambu, ri korhokela Afrika-Dzonga

0861 555 777

Yi tumbuluxiwile hi: Senthara ya Vuxokoxoko bya swa Chefu ya Tygerberg
toxicology@sun.ac.za / www.sun.ac.za/poisoncentre

Veka chati leyi laha yi kumekaka hi ku olova ku endlela leswaku u tiva leswi u faneleke ku swi endla loko ku tshuka ku va na xiyimo xa chefu/ku cheleriwa.

Bana riqingho ro pfuna hi vuxokoxoko bya swa chefu kutani u landzelela swiletelo swa vutshunguri swa mikhetekanyo yo hambanahambana leyi nga laha hansi.

Eka swiyimo leswi landzelaka :

U nga hlantisi/phalazisi munhu. U nga nyiki munhu xilo xihhi kumbe xihhi ku nwa kumbe ku dya.

Acetone
Betiri (Batheni)
Benzine
Mafurha ya Camphor
Swidlayaswitsongwatsongwana swa Carbon Tetrachloride
Swilumekandzilo
Swidlayaswitsotswana
Swihlongolaswitsotswana
Mafurha yo Rhaba Miri (xik. wintergreen)
Swibasisansimbhi & Tipholichi
Swisusapholichi ya Min'wala
Pharafini
Pende (Oyili)
Swisusapende (Swa n'oka)
Swidlayaswitsotswana
Petirolo
Murhi wo Dlaya Tihumba
Thinasi
Mafurha lama Pfanganisiwaka na Pende kumbe Vhanixi (Minerali)
Vhanixi

Eka swiyimo leswi landzelaka:

U nga hlantisi/phalazisi munhu. Mipimo leyitsongo ya mati a nga ha nwisewa hi nomu. U nga ringeti ku hunguta vukari bya chefu.

Amoniya	Swinonisi
Esidi	Swihlovohatamisisi
Esidi ya Betiri	Tipheme ta misisi
Bulichi	Swithwaxamisi swa Misisi
Nhlava wo Susa	Hydrochloric Acid
Swipatsu	Hydrogen Peroxide
Semendhe	Swibolwana swo Sivela
Chlorine (ya swidan'wana)	Tinsumba (Naphthalene)
Tikhiristala ta Condy	Swibasisaovhene
Swibasisi swa matimba	Swisusapende (Swa hisa)
Swisibi swa swihalaki swa tindhichi	Potassium Permanganate
Mapa ya Xisibi xo Hlantswa Tindichi (otomatiki)	Swibasisi swa Xihambukelo
Swibasisi swa Swiphomiso	Xisibi xo Hlantswa
Tidayi (Ta Malapi kumbe Misisi)	Nhlava wo Hlantswa
Xiolovisi xa Malapi	Swidlayanhova (Swidlayantsembyani)
	Swibasisi swa Mafasitere (Nghilazi)

Eka swiyimo leswi landzelaka:

U nga hlantisi/phalazisi munhu. Mipimo leyitsongo (hafu ya khapi) ya mati kumbe masi a nga ha nwisewa hi nomu.

Xihoko
Xitolwa xa Calamine
Xitolwa xa Xikandza
Swinuherisi swa Makhehele
Tiphilisi ta Fluoride (N'wi nyike masi)
Xidamarheti/Diilu (tihlanganise & swin'wana)
Mercurochrome
Swipiriti leswi tirhisiwaka emakaya
Tifendlele
Swimilani
Murhi wo dlaya makondlo (xik. Rattex)
Tixampu
Swipiriti swa vuhandzuri

Eka swiyimo leswi landzelaka:

Hambileswi ku tidliva ku endlela ku hlanta hi ku angarhela swi nga riki endlelo ra ntolovelo, swi nga ha tekeriwa enhlokweni eka movabyi loyi a hanyanyeke kumbe a xalamukeke hi vutalo loko swi nga endlwa ku nga si hela awara ya ku dya swakudya swo tala. Leswi swi nga fikeleriwa hi ku nyika nghilazi ya mati yo kufumela, swi landzeriwa hi ku dliva nkolo hi ku ngenisa rintoho hi malwandla kumbe xikhomo xo bvinyeka xa lepula. U nga phikeleli endlelo leri loko emasungulweni ri nga tirhi.

Aspirin
Tiphilisi leti nga na ayoni
Swikowa—swi na chefu
Paracetamol
Tiphilisi
Ayoni leyi nga na Tivhitamini

Ku lumiwa hi nyoka, ku lumiwa hi pume kumbe ku lumiwa hi xipame/xindzhavana, ringeta ku kuma lexi xi lumeke kutani u ba riqingho ro pfuna hi vuxokoxoko bya swa chefu **kutani u yisa muvabyi etlilini / esibedhlele hi ku hatlisa hilaha swi kotekaka hakona.**

HLAYISA MIRHI HINKWAYO, TIKHEMIKALI NA SWIDLAYASWITSOTSWANA SWA MUTI LAHA VANA VA NGA TA KA VA NGA KOTI KU SWI FIKELELA. Loko nchumu lowu nga na chefu wu nghena ematihlweni, u nga ringeti ku chela leswi nga ta hunguta vukari, hlambisa matihlo hi malwandla hi mati ku ringana 15-20 wa timinete kutani u yisa munhu loyi etlilini / esibedhlele xa le kusuhi. Loko nhlonge yi khumbana na nchumu lowu nga na chefu, hlamba hi xisibi na mati. **Teka khontheyini na sampulu ya murhi kumbe chefu kumbe ximilani kumbe xikombiso xin'wana xa ximilana kumbe xihadyana u xi yisa etlilini kumbe esibedhlele na muvabyi.**

Ku hava munhu loyi a nga na mpfumelelo wa ku kandziyisa tsalwa leri a ri hava mpfumelelo @ Fakhaliti ya Vutshunguri na Tisayense ta swa Rihanyu, Yunivhesiti ya Stellenbosch